

8 پیامد توافق احتمالی ایران و 5+1 برای جهان

مذاکرات هسته‌ای وین در حالی به‌عنوان آخرین دور از این گفت‌وگوها در چارچوب طرح اقدام مشترک ژنو در حال برگزاری است که ایران و 5+1 تلاش‌های خود را برای دستیابی به توافقی جامع در رابطه با این پرونده افزایش داده‌اند.

مذاکرات هسته‌ای وین در حالی به‌عنوان آخرین دور از این گفت‌وگوها در چارچوب طرح اقدام مشترک ژنو در حال برگزاری است که ایران و 5+1 تلاش‌ها، خدایا، دست‌اند، به توافق، جامع در رابطه با این پرونده افزایش داده‌اند. هرچند تاکنون بارها گفته شده که این مذاکرات فقط درباره پرونده هسته‌ای کشورمان بوده و دیگر حوزه‌هایی را که ایران با کشورهای عضو 5+1 دارای اختلاف نظر است دربر نمی‌گیرد، ولی کم نیستند تحلیلگرانی که تاکید می‌کنند پیامدهای امضای توافق احتمالی میان دوطرف، محدود به مساله هسته‌ای نمانده و سطح اثرگذاری آن، گستره‌ای از مسائل بین‌المللی را به طور مستقیم یا غیرمستقیم تحت تاثیر خود قرار می‌دهد.

هرچند با توجه به این که هنوز دو طرف در هتل کوبورگ وین در حال مذاکره بوده و روشن نیست بتوانند تا پایان امروز به توافقی هسته‌ای دست یابند، ولی با توجه به سابقه یک ساله این گفت‌وگوها، می‌توان تاثیر این مذاکرات بر بسیاری از بحران‌ها و مسائل جهانی را مرور کرد تا از این زاویه اهمیت توافق احتمالی بیش از پیش قابل درک باشد.

1- اعتماد به نفس غیرمتعهدها: اولین تاثیر توافق احتمالی در جریان مذاکرات، افزایش اعتماد به نفس غیرمتعهدها و نشان دادن این نکته به کشورهای مستقل از قدرت‌های جهانی است که می‌توان بدون وابستگی، به سطح بالایی از تکنولوژی و توانمندی علمی دست یافت و بی‌هراس از فشارهای خارجی، از حقوق خود دفاع کرد. همان طور که ملی‌شدن صنعت نفت ایران در دهه 50 میلادی، الگویی برای دیگر کشورهای نفت‌خیز برای رهایی از نفوذ کشورهای غربی شد، اکنون پذیرش حق غنی‌سازی ایران از سوی غرب نیز می‌تواند الگویی برای پیشرفت‌های آینده کشورهای غیرمتعهد باشد.

2- رشد اقتصاد جهانی: در حالی که اقتصاد جهانی دچار رکودی کم سابقه است، تحریم‌های اعمال شده علیه تهران باعث افزایش فشارهای اقتصادی بر بسیاری از کشورها شده و بنابراین لغو این تحریم‌ها در توافق احتمالی، می‌تواند به رشد اقتصادی کشورها کمک کند. به گفته مقامات کشورمان، از همین حالا که هنوز این توافق به امضا نرسیده، بسیاری از سرمایه‌گذاران خارجی قراردادهای تجاری خود برای ورود به بازار ایران را آماده کرده و بنابراین کاستن از فشار اقتصادی بر ایران، رشد اقتصاد جهانی را شتاب خواهد بخشید.

3- مهار بحران خاورمیانه: توافق ایران و 5+1 می‌تواند به افزایش نقش تهران در منطقه و در نتیجه کاهش حجم رقابت‌های منطقه‌ای که باعث سوءاستفاده گروه‌های تروریستی شده، منتهی شود. همان طور که مقامات آمریکایی در نامه‌نگاری‌هایشان نیز نشان داده‌اند، خواهان ایفای نقش بیشتر تهران در بازگرداندن ثبات به خاورمیانه هستند و این همان پیامد غیرمستقیم امضای توافقی است که می‌تواند با کاستن از فشار بر ایران، منطقه را از التهابات کنونی بیرون آورد و به حل منازعات موجود در لبنان، سوریه، یمن، بحرین، عراق و... کمک کند. هرچند تا به حال ایران نقش مثبتی در آرامش منطقه داشته اما ناگفته نپیداست که کوشش برای تحریم و انزوای کشورمان در سال‌های گذشته، منطقه را درگیر ناملايمات بیشتری کرده که شاید توافق وین بتواند جبران‌کننده آن باشد.

4- بازار نفت در انتظار توافق هسته‌ای: افزون بر این، توافق احتمالی در وین، می‌تواند ثبات را به بازار نفت بازگرداند. تاکنون به دلیل تحریم ایران، برخی کشورها در بازار نفت یکه‌تازی کرده و برای همین هم حالا نگران امضای توافق هسته‌ای هستند. با وجود این حل مساله هسته‌ای می‌تواند آرام آرام جایگاه ایران را به عنوان یک عامل تعدیل‌کننده بازار احیا کند.

5- نقش ایران در کاهش بحران روابط شرق و غرب: روابط مسکو و غرب اکنون در بدترین شرایط از زمان فروپاشی شوروی قرار دارد. بحران اوکراین و تحریم روسیه، شکاف شرق و غرب را به گونه‌ای نگران‌کننده عمیق کرده و در چنین شرایطی قرار گرفتن روسیه و آمریکا در کنار هم در جریان مذاکرات هسته‌ای، می‌تواند به رفع این بحران کمک کرده و امضای توافق، جایگاه تعدیل‌کننده ایران را ارتقا داده و امید به همکاری بیشتر مسکو با واشنگتن و متحدان اروپایی‌اش را بیشتر می‌کند.

6- کاهش دغدغه‌های اروپا از بابت بحران انرژی: اختلافات روسیه و اروپا، غربی‌ها را نگران وابستگی به انرژی روسیه کرده و به همین دلیل سال‌هاست که با فرارسیدن فصل سرما، غربی‌ها تلاش می‌کنند از تشدید اختلاف با مسکو بکاهند. با این همه امضای توافق هسته‌ای، می‌تواند در بلندمدت، زمینه لازم برای صادرات انرژی از ایران به اروپا را فراهم آورده و نگرانی اروپا از وابستگی به روسیه را کاهش دهد.

7- معادلات سیاست داخلی غرب، تابع توافق وین: توافق احتمالی ایران و 5+1 می‌تواند به طور غیرمستقیم بر مناسبات داخلی کشورهای اروپایی و آمریکا تاثیر گذاشته و به طور مشخص، در انتخابات آینده ریاست جمهوری آمریکا، دموکرات‌ها را در موقعیتی بهتر از آنچه هست قرار داده و توافق با ایران را تبدیل به برگ برنده نامزد دموکرات‌ها کند. در کل، توافق هسته‌ای موضع تندروها و لابی‌های جنگ طلب در کشورهای مختلف را تضعیف کرده و اعتباری دوباره به هواداران دیپلماسی برای کاهش منازعات بین‌المللی خواهد بخشید.

8- انزوا، فرجام توافق برای تل آویو: یکی از لابی‌های جنگ طلبی که سال‌هاست نفع خود را در برافروخته شدن شعله‌های یک جنگ جدید در خاورمیانه می‌بیند، لابی صهیونیستی است؛ همان گروه فشاری که در یک سال گذشته بیشترین حد از انزوا و فشار سیاسی را تحمل کرده و می‌داند امضای توافق هسته‌ای در وین، فشار بر تل آویو را افزایش داده و به طور غیرمستقیم بر مذاکرات صلح با فلسطین اثرگذار است. صهیونیست‌ها که توافق ایران و 5+1 را «توافق بد» می‌خوانند، حالا باید منتظر پیامدهای امضای چنین توافقی باشند.

با نگاهی کوتاه به این گستره وسیع اثرگذاری توافق احتمالی میان ایران و 5+1 می‌توان دریافت که چگونه قدرت ایران، باعث شده تا یک پرونده معطوف به کشورمان، کشورهای مختلف را متأثر از خود کرده و بر پرونده‌های مختلفی در حوزه‌های اقتصاد و سیاست بین‌الملل اثرگذار باشد. با وجود این که تهران بارها معامله بر سر برنامه هسته‌ای خود و ارتباط دادن آن با هریک از این پرونده‌ها را رد کرده، اما تحلیلگران می‌دانند که امضای توافق هسته‌ای، محدود به ایران و 5+1 نمانده و بسیاری از کشورهای دیگر را متأثر خواهد کرد؛ همان کشورهایی که طی یک دهه گذشته نقش مثبت یا منفی در حل و فصل پرونده هسته‌ای کشورمان ایفا کرده‌اند.

مصطفی انتظاری هروی / گروه سیاسی